

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра менеджменту

Затверджено

Проректор з навчальної роботи,
проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2013 р.

Теорія і практика підприємництва

Програма

нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
галузі знань 0301 «Соціально-політичні науки»
напряму 6.030101 «Соціологія»

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва» для студентів напряму підготовки 6.030101 «Соціологія» (заочна форма).
– 29 червня 2013 р. – 11 с.

Розробник: Тоцька О. Л. – доцент кафедри менеджменту, к. е. н., доцент

Рецензент: Бегун С. І. – доцент кафедри обліку і аудиту, к. е. н., доцент

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри менеджменту

протокол № 1 від 29.08.2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Черчик Л. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № 1 від 4.09.2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту: _____ (Бегун С. І.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 2 від 16.10.2013 р.

Вступ

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки «Соціологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія та організація підприємницької діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: курс «Теорія і практика підприємництва» пов'язаний із дисциплінами «Теорія і практика менеджменту», «Економічна теорія», «Соціальна статистика».

1. Опис навчального курсу

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	0301 «Соціально-політичні науки»	нормативна
	6.030101 «Соціологія»	Рік підготовки: 4
Семестр: 7		
Лекції: 12 год.		
Практичні (семінари): 6 год.		
ІНДЗ: є	Бакалавр	Самостійна робота: 90 год.
Загальна кількість годин: 144		Індивідуальна робота: 36 год.
		Форма контролю: <u>залік</u>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва» є формування системи теоретичних і практичних знань з питань підприємницької діяльності, вмінь аналізувати проблеми та ситуації для їх оптимального розв'язання, набуття логічного підприємницького мислення для самостійних початкових дій у бізнесі.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія і практика підприємництва» є вивчення сутності, видів, характерних особливостей підприємництва; обґрунтування вибору організаційної форми підприємництва; вивчення технології створення підприємства; обґрунтування стратегії та інноваційних процесів розвитку бізнесу; вивчення методології розроблення бізнес-плану; обґрунтування здійснення коопераційних зв'язків та самоорганізації підприємницької діяльності.

2.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

економічний зміст підприємництва та підприємницької діяльності, фактори, що обумовлюють вибір видів підприємницької діяльності, її форм та методів;

вміти:

розробляти бізнес-план підприємства.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 144 години / 4 кредити ECTS.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві

Предмет дисципліни. Методологічна база курсу: системний та логічний підходи; принцип суперечності; аналіз і синтез; метод абстракції.

Еволюція понять «підприємець», «підприємництво».

Основні функції підприємницької діяльності: господарська (ресурсна); новаторська (творча); організаційна; стимулювальна; управлінська; захисна; соціальна; особистісна.

Тема 2. Основи виникнення і розвитку підприємництва

Економічна система та її складові частини: продуктивні сили; виробничі відносини (економічна власність); техніко-економічні відносини; організаційно-економічні відносини; господарський механізм. Основні форми організації виробництва: кооперація праці; поділ праці; обмін діяльністю.

Економічна система первіснообщинного ладу. Економічна система рабовласницького ладу. Економічна система феодального суспільства.

Економічна система капіталізму: нижня та вища стадії.

Тема 3. Підприємницька ідея та механізм її втілення

Сутність, джерела і принципи реалізації підприємницької ідеї. Перелік видів економічної діяльності згідно з Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД).

Визначення переваг новоствореного підприємства: сегментація ринку; аналіз конкуруючих товарів або підприємств-конкурентів; визначення конкурентоспроможності підприємства; розробка постачальницької, цінової, збутової, рекламної політики підприємства; передбачення можливості отримання кредитів, їх повернення тощо.

Тема 4. Види підприємницької діяльності

Фактори вибору конкретного виду підприємницької діяльності. Виробниче підприємство. Форми виробничого підприємництва: традиційне; інноваційне. Види виробничої діяльності: основні; допоміжні.

Комерційне підприємництво. Види процесів й операцій, які здійснюються в торгівлі: виробничі (технологічні); комерційні.

Посередники. Види посередників: агент, брокер, комісіонер, консигнатор, дистриб'ютор, дилер, торговий маклер, посилторгівець, комівояжер, аукціоніст, мерчандайзер.

Тема 5. Зовнішнє середовище підприємницької діяльності

Підприємницьке середовище. Внутрішнє середовище підприємства. Фактори мікросередовища підприємства.

Зовнішнє середовище підприємства. Фактори макросередовища підприємства: прямого впливу; непрямого впливу. Класифікація факторів середовища підприємства за характером дії: фінансово-економічні (фінансові, економічні, ресурсні); організаційно-правові (організаційні, правові); соціально-психологічні (соціальні, психологічно-професійні).

Тема 6. Етична та соціальна відповідальність підприємця

Ділова етика. Вимоги з ведення бізнесу в американській корпорації «ІВМ».

Основні методи впливу підприємця або менеджера на людей для їх спонукання до високоефективної праці: особистісний; поведінковий; ситуаційний. Стимули до праці. Психологічні якості та риси людей, які прагнуть до успіху.

Культура управлінської діяльності та її елементи: матеріальні; духовні; особистісні; інституційні.

Соціальна відповідальність бізнесу.

Тема 7. Організаційні форми підприємництва

Підприємство. Класифікація підприємств України залежно від форм власності (приватне; колективної власності; комунальне; державне; засноване на змішаній формі власності); залежно від частки іноземної інвестиції у статутному капіталі підприємства (з іноземними інвестиціями; іноземні); залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу (унітарні; корпоративні). Класифікація суб'єктів господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік (суб'єкти мікропідприємництва; суб'єкти малого підприємництва; суб'єкти середнього підприємництва; суб'єкти великого підприємництва).

Господарські товариства та їхні види: акціонерне (публічне; приватне); з обмеженою відповідальністю; із додатковою відповідальністю; повне; командитне.

Об'єднання підприємств та їх організаційно-правові форми: асоціація; корпорація; консорціум; концерн. Холдингова компанія.

Тема 8. Мале підприємництво в структурі ринкової економіки

Суб'єкти малого підприємництва. Види державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва: 1) фінансова; 2) інформаційна; 3) консультаційна; 4) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва; 5) суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність; 6) у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Основні показники розвитку малих підприємств.

Тема 9. Порядок створення підприємства

Суб'єкти господарювання. Порядок утворення суб'єктів господарювання. Установчі документи суб'єктів господарювання: засновницький договір; статут (положення).

Державна реєстрація суб'єктів господарювання.

Припинення суб'єктів господарювання.

Тема 10. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності

Бізнес-план. Основні функції бізнес-плану. Принципи складання бізнес-плану.

Структурні елементи бізнес-плану: титульний аркуш; зміст; вступна частина; загальна характеристика підприємства; опис підприємницької діяльності (бізнесу); характеристика продукції; виробничий план; план маркетингу; організаційний план; оцінка ризику та страхування; фінансовий план; юридичний план.

Тема 11. Стратегії розвитку підприємницької діяльності

Стратегія. Класифікації стратегій підприємства: за рівнем глобалізації бізнесу (вужької спеціалізації, диверсифікації); за ієрархією в системі управління (корпоративна, ділова, функціональна, операційна); за функціональним критерієм (маркетингова, виробнича, фінансова, організаційна, соціальна); за стадіями життєвого циклу бізнесу (зростання, утримання, скорочення); за конкурентною позицією на ринку (лідера, претендента, послідовника, новачка); за способом досягнення конкурентних переваг (мінімальних витрат, диференціації, зосередження).

Стратегічний план діяльності підприємства. Підходи до формування стратегічного плану: «від досягнутого»; оптимізаційний; адаптаційний.

Тема 12. Інноваційне підприємництво

Інновації. Інноваційна діяльність.

Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.

Інноваційне підприємство. Інноваційний продукт.

Тема 13. Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва

Форми інтеграції великих і малих підприємств в Україні в умовах ринку залежно від функціональних сфер інтеграції: субпідряд; франчайзинг; лізинг; венчурне фінансування.

Види (фінансовий, оперативний) та форми (зворотний, пайовий, міжнародний) лізингу.

Венчурний бізнес. Види венчурних фірм: експлоренти (піонери); патіенти; віоленти; комутанти. Соціально-економічні фактори впливу на венчурний ринок.

Тема 14. Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності

Інфраструктура ринку. Основні підрозділи інфраструктури ринку: ринок засобів виробництва; фінансовий ринок; ринок робочої сили. Структури ринку засобів виробництва: товарна біржа; стабілізаційні фонди; лізингові фірми; дилерські фірми; брокерські фірми.

Організаційно-технічна, фінансово-кредитна й інформаційно-аналітична інфраструктури ринку. Бізнес-інкубатор. Функції бізнес-інкубаторів.

Тема 15. Механізм досягнення підприємницького успіху

Складові частини успіху суб'єктів підприємницької діяльності:

1) приваблива бізнес-ідея з виробництва конкретного товару, який буде користуватися підвищеним попитом у покупців; 2) ноу-хау; 3) формування особистих контактів із партнерами по бізнесу та клієнтами; 4) наявність фінансових і матеріальних ресурсів для початкового ведення бізнесу; 5) постійний пошук замовлень споживачів; 6) державна підтримка малого бізнесу.

Проблеми, які перешкоджають нормальному веденню бізнесу.

Тема 16. Ефективність підприємницької діяльності

Напрями планування підвищення економічної ефективності підприємства: 1) освоєння нової та покращення якості наявної продукції; 2) упровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробництва; 3) удосконалення управління, планування й організації виробництва; 4) науково-дослідні та конструкторські роботи; 5) охорона природи й раціональне використання природних ресурсів.

Види інвестицій. Складові елементи капітальних витрат на створення нового підприємства, додаткових капітальних витрат на модернізацію (реконструкцію) підприємства. Формула обчислення ліквідної вартості обладнання, яке вибуває.

Тема 17. Біблійні засади підприємництва

Необхідність працювати та чинити добро.

Біблійні аспекти підприємницької діяльності.

4. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Практ. (Семін.)	Інд.	Сам. роб.
Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві	7	2			5
Тема 2. Основи виникнення і розвитку підприємництва	7	2			5
Тема 3. Підприємницька ідея та механізм її втілення	7	2			5
Тема 4. Види підприємницької діяльності	7	2			5
Тема 5. Зовнішнє середовище підприємницької діяльності	7	2			5
Тема 6. Етична та соціальна відповідальність підприємця	7	2			5
Тема 7. Організаційні форми підприємництва	5				5
Тема 8. Мале підприємництво в структурі ринкової економіки	5				5
Тема 9. Порядок створення підприємства	5				5
Тема 10. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності	47		6	36	5
Тема 11. Стратегії розвитку підприємницької діяльності	5				5
Тема 12. Інноваційне підприємництво	5				5
Тема 13. Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва	6				6
Тема 14. Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності	6				6
Тема 15. Механізм досягнення підприємницького успіху	6				6
Тема 16. Ефективність підприємницької діяльності	6				6
Тема 17. Біблійні засади підприємництва	6				6
Усього годин	144	12	6	36	90

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Бізнес-планування у підприємницькій діяльності: 1. Розробка першої частини бізнес-плану «Статус, реквізити та загальна характеристика діяльності підприємства». 2. Розробка другої частини бізнес-плану «Характеристика продукції (товарів, робіт, послуг) та ринків збуту». 3. Розробка третьої частини бізнес-плану «Характеристика конкурентного середовища підприємства».	6
	Разом	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	2	3
1	Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві: 1. Предмет і методологічна база курсу. 2. Еволюція понять «підприємець», «підприємництво». 3. Основні функції підприємницької діяльності.	5
2	Основи виникнення і розвитку підприємництва: 1. Сутність економічної системи. 2. Еволюція економічної системи.	5
3	Підприємницька ідея та механізм її втілення: 1. Сутність і джерела підприємницької ідеї. 2. Визначення переваг новоствореного підприємства.	5
4	Види підприємницької діяльності: 1. Виробнича підприємницька діяльність. 2. Торговельне підприємництво. 3. Посередницька підприємницька діяльність.	5
5	Зовнішнє середовище підприємницької діяльності: 1. Підприємницьке середовище: суть та складові елементи. 2. Зовнішнє середовище підприємства.	5
6	Етична та соціальна відповідальність підприємця: 1. Етика підприємництва. 2. Психологія підприємництва та підприємницького ризику. 3. Культура підприємницької діяльності. 4. Соціальна відповідальність бізнесу.	5
7	Організаційні форми підприємництва: 1. Види й організаційні форми українських підприємств. 2. Види господарських товариств. 3. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств.	5
8	Мале підприємництво у структурі ринкової економіки: 1. Державна підтримка малого підприємництва. 2. Основні показники розвитку малих підприємств.	5
9	Порядок створення підприємства: 1. Установчі документи суб'єктів господарювання. 2. Державна реєстрація суб'єктів господарювання. 3. Припинення суб'єктів господарювання.	5
10	Бізнес-планування в підприємницькій діяльності: 1. Сутність та принципи складання бізнес-плану. 2. Техніка складання і структура бізнес-плану.	5
11	Стратегії розвитку підприємницької діяльності: 1. Зміст та класифікація стратегії підприємства в конкурентному середовищі. 2. Стратегічний план діяльності підприємства.	5
12	Інноваційне підприємництво: 1. Мета і принципи державної інноваційної політики. 2. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності. 3. Інноваційне підприємництво.	5
13	Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва: 1. Форми інтеграції українських підприємств. 2. Види та форми лізингу. 3. Венчурне фінансування.	6

1	2	3
14	Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності: 1. Інфраструктура ринку. 2. Групування елементів інфраструктури ринку за виконуваними функціями.	6
15	Механізм досягнення підприємницького успіху: 1. Складові частини підприємницького успіху. 2. Проблеми, які виникають під час ведення бізнесу.	6
16	Ефективність підприємницької діяльності: 1. Планування підвищення економічної ефективності підприємства. 2. Планування інвестицій на реалізацію інноваційних проектів.	6
17	Біблійні засади підприємництва: 1. Необхідність працювати та чинити добро. 2. Біблійні аспекти підприємницької діяльності.	6
Разом		90

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання полягає в розробці трьох частин бізнес-плану підприємства:

1. «Статус, реквізити та загальна характеристика діяльності підприємства».
2. «Характеристика продукції (товарів, робіт, послуг) та ринків збуту».
3. «Характеристика конкурентного середовища підприємства».

Усього годин – 36.

8. Методи навчання

Методи навчання:

- інформаційно-рецептивний;
- ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- евристичний.

9. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік.

На залік виносяться тестові питання, складені до таких підрозділів тем:

1. Предмет і методологічна база курсу.
2. Еволюція понять «підприємець», «підприємництво».
3. Основні функції підприємницької діяльності.
4. Сутність економічної системи.
5. Еволюція економічної системи.
6. Сутність і джерела підприємницької ідеї.
7. Визначення переваг новоствореного підприємства.
8. Виробнича підприємницька діяльність.
9. Торговельне підприємництво.
10. Посередницька підприємницька діяльність.
11. Підприємницьке середовище: суть та складові елементи.
12. Зовнішнє середовище підприємства.
13. Етика підприємництва.
14. Психологія підприємництва та підприємницького ризику.
15. Культура підприємницької діяльності.
16. Соціальна відповідальність бізнесу.

10. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Письмові роботи, самостійні роботи, виконання ІНДЗ, тестові завдання, залік.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Залік з дисципліни зараховано, якщо студент дав правильні відповіді на 6–10 тестових питань із 10;
залік з дисципліни незараховано, якщо студент дав правильні відповіді на 0–5 тестових питань із 10.

12. Методичне забезпечення

Тоцька О. Л. Теорія і практика підприємництва : Практикум : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. Л. Тоцька. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 172 с.

13. Список джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html
3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Мінфіну України від 27.04.2000 № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
6. Про затвердження Порядку визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності : Постанова КМУ від 08.02.2012 № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/237-2012-%D0%BF>
7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
9. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21.12.2000 № 2157-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>
10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
11. *Акіліна О. В.* Основи підприємництва (навч.-метод. комплекс) : [навч. посіб.] / О. В. Акіліна, В. Г. Пасічник. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 176 с.
12. Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту. – К. : Вид-во «Преса України», 2009. – 1416 с.
13. *Виноградська А. М.* Основи підприємництва : [навч. посіб.] / А. М. Виноградська. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Кондор, 2005. – 544 с.
14. *Гордієнко П. Л.* Стратегічний аналіз : [навч. посіб.] / П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
15. *Донець Л. І.* Основи підприємництва : [навч. посіб.] / Л. І. Донець, Н. Г. Романенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 320 с.
16. Менеджмент підприємництва на засадах християнської моралі : [кол. моногр.] / за ред. О. Л. Тоцької. – Луцьк : Вежа-Друк, 2013. – 72 с.
17. *Мочерний С. В.* Основи підприємницької діяльності : [навч. посіб.] / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар. – К. : Вид. центр «Акад.», 2005. – 280 с.
18. *Павлов В. І.* Основи підприємництва : бізнес-планування : [навч. посіб.] : у 3 т. Т. 1./ В. І. Павлов. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 104 с.
19. *Редченко К. І.* Стратегічний аналіз у бізнесі : [навч. посіб.] / К. І. Редченко. – [2-ге вид., доп.]. – Львів : «Новий світ-2000», 2003. – 272 с.

20. *Шевеленко С. Д.* Підприємництво і підприємницька діяльність : [навч. посіб.] / С. Д. Шевеленко, І. І. Федів / За заг. ред. В. В. Сопка. – К. : Вищ. шк., 1997. – 224 с.
21. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 1 / С. В. Мочерний та ін. – К. : Вид. центр «Акад.», 2000. – 864 с.
22. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 2 / С. В. Мочерний та ін. – К. : Вид. центр «Акад.», 2001. – 848 с.
23. Економічна енциклопедія : у 3 т. Т. 3 / С. В. Мочерний та ін. – К. : Вид. центр «Акад.», 2002. – 952 с.
24. Толковый словарь по основам информационной деятельности. – К. : УкрИНТЭИ, 1995. – 252 с.
25. Офіційна веб-сторінка Нобелівської премії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/
26. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>